

СУЧАСНИЙ СТАН КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ І ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

М.І.Карєба, аспірантка

Миколаївський державний аграрний університет

Висвітлено сучасний стан, який має місце у сфері кредитування сільгосппідприємств нашої країни і в тому числі – Миколаївщини. Запропоновано дійові напрямки його удосконалення.

Ключові слова: кредитування сільгосппідприємств, кредитні механізми, кредитна кооперація.

Важливу роль у забезпеченні сільгосппідприємств фінансовими ресурсами відіграють кредити банків. Однак, на жаль, для агротоваровиробників доступ до них залишається досить утрудненим. Це пояснюється тим, що сільськогосподарська сфера є для банків дуже ризикованою, оскільки аграрні підприємства мають низькі рівні ліквідності і прибутковості і тому відчувають труднощі із поверненням кредитів.

Проблеми, пов'язані з кредитуванням сільськогосподарських підприємств, досліджується низкою науковців.

Однак далеко не всі пов'язанні з нею питання є до кінця вивченими. Немає і єдиних, загально визнаних підходів до їх вирішення. Метою даної статті є розгляд існуючого нині в нашій країні стану системи кредитування сільгосппідприємств та визначення найбільш доцільних напрямків її удосконалення.

Сучасні обсяги кредитування не задовольняють потреб сільського господарства, а кредитні механізми недосконалі з точки зору ні захисту інтересів позичальників, ні безпеки фінансових установ, що надають кредити. Зокрема, потребують вирішення такі питання: збільшення обсягів кредитів, полегшення доступу підприємств до одержання кредитних коштів, зростання термінів кредитування, зменшення розмірів кредитних ставок, підвищення ефективності використання кредитів.

На жаль, в Україні система кредитування аграрного сектора економіки формується в основному комерційними банками, кредитні програми яких розраховані переважно на короткостроковий термін. Між тим короткострокове кредитування, що пропонується селу комерційними банками, є неприйнятним для сільгосптоваровиробників, оскільки воно створює базу для падіння цін на їх продукцію. Останнє відбувається тому, що розрахунки за короткостроковими кредитами повинні здійснюватися після збору урожаю у короткий термін. Товаровиробники для забезпечення своєчасного повернення кредитних коштів вимушені терміново, за низькими цінами продавати свою продукцію, що знижує рівень їх доходів. А це, звичайно ж, заважає ефективному розвитку ринку сільгосппродукції.

Проте, за результатами проведених досліджень інституту досліджень сільського розвитку, близько **64%** сільськогосподарських підприємств України мають потребу в довгострокових кредитах, **16%** – в середньострокових і лише **10%** – у короткострокових [1]. Ураховуючи це, необхідно збільшити обсяги довгострокових кредитів. За даними Н.М. Давиденка [2], потреба в них на селі задовольняється лише на **3-4%**.

Говорячи про кооперативні кредитні установи, слід вказати, що за своєю кількістю вони мають найбільшу питому вагу серед усіх суб'єктів фінансового ринку. У США, наприклад, налічується понад **11** тис. кредитних кооперативних спілок, асоціацій та інших кооперативних фінансових установ, членами яких є близько **40%** населення країни, у Канаді членами майже тисячі кредитних спілок є понад **21** млн осіб, у Китаї **425** тис. кредитних кооперативів різного рівня охоплюють понад **80%** селянства [3]. У розвинених країнах створюється гарантійно-стабілізаційний фонд, що сприяє зменшенню ризику фінансових збитків і зміцнює довіру власників до кооперативів.

Хоча кредитне обслуговування аграрного сектора в різних країнах світу має певні особливості, однак спільним для

всіх них є: значні обсяги кредитних ресурсів для села забезпечуються кооперативними кредитними структурами, які створюються сільгосптоваровиробниками, сільським населенням і організаціями аграрного напрямку при активній державній підтримці; у кожній системі є державні інституції, які виконують по відношенню до сільгосптоваровиробників функцію гаранта перед комерційними банками, особливо – щодо довгострокових кредитів, які за інших обставин для аграрного сектора недоступні [4].

Для установ кредитної кооперації у розвинених країнах світу застосовується субсидоване кредитування. Цей досвід доцільно запровадити і в Україні. Держава має сприяти створенню фонду гарантій заощаджень пайщиків кредитних кооперативів, а також інформаційної служби. Необхідно належним чином побудувати систему підготовки і перепідготовки кадрів для кооперативних структур.

Слід вказати, що, на жаль, далеко не всі створені в Україні кредитні спілки функціонують. Зокрема, на Миколаївщині з 6 організованих тут кредитних спілок ефективно діють лише дві – «Світовид» і «Фермерська кредитна спілка». Причому, обсяги наданих ними в кредит коштів в останні роки збільшуються. Їх досвід доцільно поширити і на інші створені в цьому регіоні кредитні спілки.

Основою кредитної системи в АПК повинен бути Аграрний банк, що, з одного боку, покликаний стати центром, через який Уряд має проводити державну фінансову політику в аграрному секторі економіки, а з другого – фінансовим центром, де здійснюється акумуляція усіх фінансових ресурсів незалежно від джерел їх формування.

Слід вказати, що деякі банки вже почали робити певні кроки щодо кредитування аграрної сфери АПК. До них, зокрема, належить Райффайзен банк Аваль, який стосовно придбання сільгосптехніки та інвентарю пропонує такі умови кредитування: власний внесок підприємства – не менше, ніж 20% від вартості нової техніки і не менше 30% – на техніку, що була у

користуванні; заставою виступає сама придбана техніка; термін кредитування – до 3-х років; валюта кредитування – гривня, долари США та євро; відсоткова ставка встановлюється індивідуально залежно від фінансового стану господарства.

Ураховуючи, що більшість комерційних банків надають сільгосптоваровиробникам кредити за непомірними для них відсотковими ставками, необхідно, щоб державні позички становили основну частину цих кредитів або надмірні відсотки комерційних установ частково компенсувалися з державного бюджету. Слід визнати що одержані нині сільгоспідприємствами суми кредитів, по суті, є мізерними і не в змозі підняти їх економіку.

На наш погляд, позитивно, що з 2007 р. в Україні компенсація процентних ставок по коротко- та середньостроковим кредитам банків надається не останнім (як це було раніше), а безпосередньо підприємствам АПК на конкурсних засадах на обсяги використаних ними протягом року кредитних ресурсів.

В Україні доцільно створити фонд кредитної підтримки сільгосптоваровиробників, джерелами якого можуть бути: кошти, одержані від реалізації продукції аграрних підприємств – у розмірі одного відсотка; повернена заборгованість по раніше одержаним з державного бюджету позичкам; надходження коштів від одержаного державою ввізного та вивізного мита; надходження від грошової приватизації державних об'єктів АПК; кошти, одержані в порядку різної допомоги; надходження від повернення кредитів, наданих за рахунок Фонду та плати по відсоткам за них; інші джерела [5].

Починаючи з 2006 р., окремі підприємства Миколаївщини стали користуватися кредитами обласного відділення Аграрного фонду України. Розпочату у цьому плані справу в майбутньому доцільно розширювати, оскільки кредитування з Аграрного фонду має низку переваг, а саме: нижча (у 2 рази) відсоткова ставка у порівнянні з банківськими позиками; менша кількість (у порівнянні з комерційними банками) документів, необхідних для одержання позики; заставою є зерно, яке у ви-

падку необхідності може бути використане його власником за умови вигідної цінової пропозиції; сплата відсотків по кредиту здійснюється при його погашенні, а не по місяцях.

В ролі гарантів при одержанні банківських кредитів могли б виступати місцева адміністрація та управління сільсько-го господарства області, які добре знають можливості кожного агротоваровиробника. Такий підхід стосується і кредитів, призначених для проведення лізингових операцій. При цьому лізинговій компанії є сенс надавати техніку, що постачається за лізингом, місцевим адміністраціям, які здійснюють взаємодії з господарствами і одержують від них лізингові платежі, якими вони потім розраховуються з лізинговою компанією, а та – з банком.

В Україні необхідно розширити практику надання державних кредитів під заставу сільгосппродукції, що в поєднанні з гарантіями її оплати державною за ринковими цінами або за цінами домовленості сприятиме чіткому надходженню продукції в централізовані фонди.

При формуванні кредитної політики в аграрному секторі України можна скористатися і досвідом Канади. Для фермерів цієї країни встановлено пільгове кредитування, суть якого полягає в тому, що фермери з річним доходом від **100 до 250** тис. канадських доларів платять податок у розмірі **14%** від одержаної суми доходу. Певну роль у забезпеченні стабільності фермерських господарств відіграє і діючий тут Закон «Про фермерську заборгованість», який передбачає створення в кожній провінції спеціальних рад для регулювання розрахунків між економічно слабкими фермерськими господарствами та їх кредиторами [5].

Ми підтримуємо пропозицію авторів щодо доцільності створення в Україні спеціальної кредитної системи, спрямованої на відтворення основних засобів сільгосп підприємств. Вона має включати таку структуру, як «Агрокредит», до якої увійдуть: Аграрний банк, Кредитний фонд, кооперативні банки, кредитні спілки; лізингові компанії, інституції фінансово-

го та товарного ринку і постачальники матеріально-технічних ресурсів; гарантійний та страховий фонди, страхові організації; інституції, що здійснюють нормативно-правове регулювання відносин між кредиторами та позичальниками.

Таким чином, існуюча нині в нашій країні система кредитування має досить суттєві недоліки, які потребують усунення. Останнє ж має здійснюватися за висвітленими у статті напрямками. А це, звичайно ж, сприятиме зміцненню ресурсного потенціалу сільгосп підприємств і покращенню їх фінансового стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гудзь О. Є. Забезпечення сільськогосподарських підприємств кредитними ресурсами / О. Є. Гудзь // Економіка АПК. — 2003. — № 1. — С. 86—90.
2. Давиденко Н. М. Активізація інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України / Н. М. Давиденко Н.М. // Агроінком. — 2007. — № 9-10. — С. 73—76.
3. Молдован Л. В. Розвиток кооперації в системі кредитного забезпечення сільського господарства / Л. В. Молдован // Економіка АПК. — 2008. — № 1. — С. 58—61.
4. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств / Л. А. Лахтіонова. — К.: КНЕУ, 2004. — 365 с.
5. Пиріг Г. І. Генезис кредитних відносин у сільському господарстві / Г. І. Пиріг // Економіка АПК. — 2004. — № 2. — С. 64—69.
6. Канівський П. К. Тенденції розвитку фермерства в країнах з ринковою економікою / П. К. Канівський // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2006. — № 2. — С. 8—14.